

Ornitologický rok 2008 na Tovačovsku

Ornithological year 2008 in Tovačov area

Jiří Šírek ¹⁾

¹⁾ Tržní náměstí 63, 752 01 Kojetín; jirka.sirek@seznam.cz

V roce 2008 jsem začal s pravidelným měsíčním zpracováním ornitologických pozorování v oblasti Tovačovska. Tyto přehledy jsem rozesílal v rámci mailové konference Klub 300 a jsou umístěné také na webu MOS (<http://www.mos-cso.cz>). Následující příspěvek shrnuje tyto měsíční záznamy a je přehledem toho zajímavého, co se na Tovačovsku v roce 2008 událo.

I. RARITY/RARITIES

Rok 2008 přinesl, nakonec jako každoročně, pozorování řady vzácných druhů ptáků. Nebyl mezi nimi sice žádný nový pro ČR ani pro Tovačov, přesto je jejich výčet zajímavý. 18. 5. pozoroval a nafilmoval 1 volavku vlasatou (*Ardeola ralloides*) na hrázi Hradeckého rybníka Z. Abrahámek. Jde o třetí pozorování na lokalitě po 32 letech. Zajímavé je, že další ornitologové L. Doupal a J. Šírek, kteří stejnou trasu prošli s několikaminutovým rozdílem, již ptáka tento ani další dny nespátřili. Častější výskyty husice rezavé (*Tadorna ferruginea*) u nás se potvrdily i 3. pozorováním tohoto druhu na Tovačovsku. Skupina 4 ptáků se zdržovala na Hradeckém rybníku od 15. do 17. 11. a byla fotografována několika pozorovateli. Podruhé, a to po 18 letech, byla pozorována berneška bělolící (*Branta leucopsis*) – 12. 1. zjistil v rezervaci Zástudánčí 1 ptáka J. Stržiteský.

K nevědním pozorováním patřilo i pozorování juv. turpana černého (*Melanitta nigra*) 18.10. na Troubecké pískovně (J. Šírek) či zálet mladého orla královského (*Aquila heliaca*) dne 26.4. (L. Doupal). Častější, i když stále vzrušující, jsou pozorování vodouše stíhlého (*Tringa stagnatilis*). Ten se v tomto roce objevil v Tovačově dvakrát – 20.4. přeletoval ve skvělém tahovém dni Hradecký rybník (L. Doupal) a 30.8. pozoroval 2 ex., z nichž 1 chytil L. Doupal. Zřejmě stejné ptáky pozoroval 4.9. tamtéž A. Goebel. Od posledního pozorování ústříčníka velkého (*Haematopus ostralegus*) uplynulo už 45 let, než jej znovu zjistil a vyfotil 10. 5. při přeletu Hra-

deckého rybníka P. Moutelík, což je třetí zjištění. Rok 2008 byl obohacen také 3 pozorováními rybáka malého (*Sterna albifrons*) – 7. 6. viděli L. Doupal, R. Doležal (foto), A. Goebel a spol. 1 ad. na Hradeckém rybníku, 30.6. pozoroval a fotografoval tamtéž J. Šírek dokonce 4 ad. ptáky a 9. 7. viděl znovu na Hradeckém rybníku 2 ex. L. Novák.

II. HNÍZDĚNÍ/BREEDING

Oblast Tovačovska není zajímavá jen zálety a tahem vzácných druhů ptáků, ale má význam i jako hnízdiště některých významných druhů vodního ptactva. V roce 2008 hnízdila potápka roháč (30 p.), potápka černokrká (1 p.), potápka malá (5 p.), volavka popelavá (přes 100 p.), čáp bílý (1 p.), bukáček malý (2 p.), labuť velká (2 p.), luňák hnědý (1 p.), moták pochop (6 p.), kulík říční (2–3 p.), racek chechtavý (200 p.), rybák obecný (4 p.), slípka zelenonohá (3 p.), ledňáček říční (5 p.), břehule říční (100 p.), cvrčilka slavíková (2 p.), rákosník velký, obecný, zpěvný a proužkovaný, slavík obecný, moudivláček lužní, bramborníček černohlavý, strnad rákosní atd. Zajímavý byl takřka celoroční výskyt 2 ad. orlů mořských, u nichž se ale prokázat hnízdění nepodařilo.

III. TAH/MIGRATION

Následující kapitola je přehledem tahu a výsledkem sledování početnosti některých významnějších druhů, které protahovaly nebo hnízdily na Tovačovsku formou stručného shrnutí jejich výskytu v roce 2008.

- Potáplice malá** byla zjištěna tříkrát 10.4. – 1 ex., 20.4. – 2 ex. a 26.11. – 2 ex.
- Potáplice severní** 8x, z toho 1 pták počátkem ledna, 3x na jaře – z toho 20.4. – 3 ex., a 4x na podzim od 1.11. do 7.12. v počtu 1–2 ex.
- Potápka roháč** dosáhla v lednu maxima 27 ex., počty narůstaly od dubna do srpna, kdy bylo sečteno 19.8. celkem 233 ex., poté počty klesaly na cca 20 ex. v prosinci.
- Potápka rudokrká** byla pozorována 9.1., 30.3., 8.5. a 1. – 26.11. po 1 ptákoví.
- Potápka černokrká** byla výjimečně zaznamenána 9.1. – 1 ex., přilétla 16.3. a maxima dosáhl počet v dubnu – 54 ex., naposled zaznamenána 9.10.–1 ex.
- Potápka malá** pozorována v počtech do 8 ex., maximálně sečteno v říjnu 14 ex.
- Kormoráni velcí** se zdržovali na vodách po celý rok, jarní počet vrcholil v únoru – 480 ex., jinak bylo na jaře zaznamenáváno mezi 100–300 ex, v létě počty poklesly na 30–60 ex a postupně narůstaly od září na 650 ex. v listopadu. Zimovalo asi 350 ptáků.
- Volavky popelavé** díky hnízdišti v Zástudánčí se vyskytují celoročně v počtech kolem 70–80 ex., zimovalo asi 80 ptáků, na podzim vrcholil výskyt v říjnu, kdy bylo zjištěno asi 250 ex.
- Volavka bílá** se vyskytla celoročně, v lednu se zdržovalo až 21 ex., pak počet klesal až do června, od září pak počty narůstaly do říjnového maxima 61 ex.
- Volavka červená** byla pozorována 26. a 30.4. – 1 ex. a 3.–13.8. – 1 juv.
- Kolpík bílý** byl zaznamenán 20.4. – 1 ex.
- Kvakoš noční** – v VI.–VII. pozorování 1–2 ptáci, v VIII. – 7 ex., naposled 4.9. – 5 ex.
- Bukač velký** pozorován 10.–12.10. – 1 ex.
- Bukáček malý** – 30.8. chyceno 5 ex.
- Labuť velká** – zimuje kolem 30 ex., od února narůstá na 50 – 108 ex., maxima od VI. do VIII., nejvíc 176 ex. Početný výskyt končí v X. (137 ex.), pak počty klesají na 19 ex.
- Labuť zpěvná** – leden a 5.– 9.10. – 1 ad. (7R42)
- Husa polní** – v I. pozorováno až 230 ex., tah probíhal do počátku IV., poslední 12.4. – 1 ex., podzimní tah probíhal od 1.10. (3 ex.) do XII., poslední 4.12. – 24 ex.
- Husa běločelá** – v I. se zdržuje až 60 ex., tah probíhal v III., poslední 12.4. – 2 ex., na podzim od 30.10. (3 ex.), tah probíhá v XI.
- Husa velká** – první záznam z 3.2. – 5 ex., na jaře táhnou v II.–III., poslední 12.4. – 8 ex., v létě 12.7. – 1 ex., na podzim v XI., maximum 60 ex. 21.11.
- Kachna divoká** – zimuje kolem 2400 ex., v V. se zdržuje 50–60 ex., od VII. nárůst počtu na 350 ex., od podzimu postupně zvyšování počtu na prosincových 2500 ex.
- Kopřivka obecná** – zimují 4 ex., v V. pozorováno 13, v VI. 23 ex., od VII. do XII. 2–9 ex.
- Lžičák pestrý** – maximum na jarním tahu 23.4.– 62 ex., v hnízdním období pozorovány 1–3 ex., v VIII. – 17 ex., IX. – 7 ex., X. – 13 ex., XI. – 8 ex. a XII. – 3 ex.
- Ostralka štíhlá** – v zimním období (I.–II.) pozorováno 3–5 ex., v V. – 1 ex., v IX. – 2 ex., v X. – 5 ex., v XII. – 1 ex.
- Hvízdák euroasijský** – v zimě pozorování 2–3 ptáci, v VI. – 1 ex., v VIII. – 2 ex., IX. – 2 ex., v X. – 13 ex., v XI. – 5 ex. a v XII – 5 ex.
- Čírka modrá** – první zaznamenána 23.2. – 1M, mezi V.–VII. pozorování 2–3 ptáci, v VIII. – 18 ex., v IX. – 20 ex.
- Čírka obecná** – v III. pozorováno – 8 ex., v IV. do 3 ex., v VI. zaznamenán 1 ex., v VII. – 15 ex., VIII.–IX. – 20 ex., X. – 37 ex., XI. – 8 ex., XII. – 3 ex.
- Zrzohlávka rudozobá** – od IV. do IX. se vyskytovaly max. 3 ex.
- Polák velký** – měsíční maxima – I. – 50, II. – 190, III. – 230, IV. – 62, V. – 60, VI. – 150, VII. – 78, VIII. – 130, IX. – 80, X. – 15, XI. – 3, XII. – 15.
- Polák chocholačka** – měsíční maxima – I. – 60, II. – 90, III. – 150, IV. – 232, V. – 43, VI. – 30, VII. – 78, VIII. – 40, IX. – 30, X. – 32, XI. – 7, XII. – 35.
- Polák kahołka** – v I. zjištěno max. 7 ex., v II. 2 ex., ve III. 13 ex. (22.3.), na podzim 26. – 28.9. – 1F.
- Polák malý** – 26.2.–15.3. – 1M, 30.5. a 14.6.–1 ex., IX. – 2 – 4 ex., 3. – 4.12. – 2 ex.
- Hohol severní** – od I. do III. se vyskytlo 13 – 18 ex., 25.10. – 1 ex., XI. – 2 ex., XII. – 18 ex.

- Turpan hnědý** – v I. – II. 4 až 7 ex., ve III. – 4 ex., 21.4. – 12 ex., 12.11. – 1 ex., XII. – 1 ex.
- Kachnička mandarínská** – 26.11. – 26.12. – 1M.
- Morčák velký** – měsíční maxima: I. – 59, II. – 42, III. – 34, na jaře poslední – 12.4. – 3 ex., XI. – 3, XII. – 40.
- Morčák prostřední** – 23.2. – 1M, 20.4. – 15 ex.
- Morčák malý** – měsíční maxima – I. – 1, II. – 7, XII. – 1.
- Orlovec říční** – 22.3. – 1 ex., tah v IV., maximum 3.4. – 4 ex., 24.8. – 27.10. – 1 až 2 ex.
- Luňák hnědý** – přilet 16.3. – 1 ex.
- Luňák červený** – 31.5. – 1 ex., 19.10. – 1 ex.
- Moták pilich** – 8.10. – 1 juv., 1.11. – 1 pár, 21.11. – 1M.
- Sokol stěhovavý** – 3.8. – 2 ex, 20.9. a 6.11. – po 1 ex.
- Raroh velký** – v VII. zachycen u Troubek 1 ex. s maďarskou vysílačkou.
- Ostříž lesní** – 20.4., 26.7., 24. a 31.8. po 1 ex.
- Jeřáb popelavý** – od 9.10. do konce roku se zdržoval 1 imm. ex. na polích mezi Tovačovem, Oplocany a Lobodicemi, zimoval až do jara 2009.
- Lyska černá** – měsíční maxima – I. – 300, II. – 370, III. – 150, IV. – 83, V. – 350, VI. – 680, VII. – 770, VIII. – 1000, IX. – 670, X. – 450, XI. – 150, XII. – 250.
- Chřástal vodní** – v X. pozorován 1 ex.
- Chřástal kropenatý** – 4.10.– 2 ex., 6. – 10.10.– 1 ex.
- Chřástal malý** – 5.10.– 1 ex.
- Čejka chocholatá** – přilet již 25.1.– 3 ex., jarní tah výrazný ve 3. dekádě II. (490 ex.), podzemní počty vrcholí v X. – až 2000 ex., v XI. klesají na 28 v XII., poslední 26.12. – 1 ex.
- Kulík písečný** – 25.10. – 1 ex.
- Kulík bílý** – 24.8. a 5.10. – po 1 ex.
- Kulík zlatý** – 24.2. – 1 ex., 5.10. – 31.10. – až 39 ex., 1. – 11.11. – až 50 ex., 23.11. – 32 ex.
- Bekasina otavní** – od konce IX. do X. pozorováno až 7 ex.
- Slučka malá** – 10.–15.10. – 1 ex.
- Koliha velká** – 20.4. – 1 ex., 26.7. – 1 ex., 4.9. – 4 ex., XI. 3 – 7 ex., XII. – 2 až 3 ex., do 26.12.
- Koliha malá** – 20.4. – 4 ex., 26.4. – 1 ex., 4.5. – 1 ex.
- Jespák obecný** – v X. maximálně pozorováno 16 ex., do 16.11. – 6 ex.
- Jespák malý** – 10. – 19.10. – 1 ex.
- Jespák křivozobý** – 12. – 16.10. – 1 ex.
- Jespák bojovný** – 17.3. – 4 ex., 25.4. – 4 ex., 27.6. – 3 ex., od IX. do X. pozorováno až 13 ex.
- Vodouš bahenní** – od VII. do IX. pozorován 6 × po 1 ex.
- Vodouš kropenatý** – 30.3. – 9 ex., od IX. do X. 1 – 2 ex.
- Vodouš rudonohý** – 15.3. – 1 ex.
- Vodouš šedý** – 27.6. a 25.8. – po 1 ex.
- Vodouš tmavý** – 29.3., 24.4., 26.7., 25.8., 15.10. po 1 ex., 31.10. – 7.11. – 3 ex.
- Pisík obecný** – na jarním tahu ve IV. až 5 ex., v V. do 10 ex., od VII. do IX. 1 – 4 ex., poslední 2.10. – 1 ex.
- Racek chechtavý** – zimovalo asi 60 ex., na jarním tahu sečteno v II. 1000 ex., maxima po vyhníždění činila 1500 ex. v době VII. – XI.
- Racek bouřní** – zimovalo asi 50 ptáků, na jarním tahu pozorováno mezi 15 – 30 ex., poslední 22.5. – 1 ex., v létě výjimečně 19.7. – 1 juv., na podzim od 21.9. – 2 ex., postupně narůstají počty až na 700 ex. v XI., ve XII. pokles ze 300 na 80 a na 25 ex.
- Racek černohlavý** – přilet 22.3. – 2 ad., během IV. – VI. pozorováni 2 až 3 ptáci (ad.), v VII.–VIII. 2 juv., poslední 1. a 9.11. – 1 juv., hnízdění nebylo prokázáno.
- Racek stříbřitý** – zaznamenán v polovině III. – 1 ex., na podzim 6.10. – 1 ex., v XI. 1 až 3 ex.
- Racek bělohlavý** – roční maximum – 22.1. – 277 ex., další měsíce: II. – 180, III. – 100, IV. – 10, V. – 4, VI. – 2, VII. – 3, VIII. – 2, IX. – 10, X. – 125, XI. – 172, XII. – 80.
- Racek středomořský** – v hejnech racků bělohlavých se jistě vyskytují i r. středomořští, nepravidelně byli pozorováni a určeni 1 až 3 ex.
- Racek žltonohý** – poprvé zjištěn 21.2. – 1 ex., ve III. pozorován 4x (max. 6 ex.), ve IV. 6x (max. 8 ex.), na podzim poprvé 21.9. – 1 ex., v X. 2x (1 – 2 ex.), v XI. 2x (1 – 2 ex.), naposled 25. – 28.12. – 1 až 2 ex.
- Racek malý** – v zimě zaznamenán 22.1. – 1 ex., na jaře poprvé 24.3. – 12 ex., ve IV. max. 33 ex., v V. max. 10 ex., v IX. pozorován 2x v 1 – 3 ex., v X. 1 × 1 ex., v XI. 1 až 2 ex., naposled 3. – 6.12. – 1 až 2 ex.
- Rybák obecný** – přilet 8.4. – 3 ex., maximálně napočítáno 50 ex. (12.7.).

Rybák velkozobý – 12.7. pozorován a fotografován
1 ad. ex.

Rybák bahenní – v V. pozorován 6x (1 – 4 ex.), v VI.
4x (1 – 6 ex.), v VII. 4x (1 – 4 ex.), poslední 20.–
25.9. – 1 juv.

Rybák bělokřídý – v V. pozorování 4x 1 – 2 ex.

Rybák černý – přilet 22.4.– 1 ex., maxima – IV.
– 23, V. – 63, VI. – 34, VII. – 12, VIII. – 3, IX. – 3,
poslední 25.9. – 2 ex.

Kalous pustočka – 13.1. – 1 ex.

Ledňáček říční – maximálně pozorováno v X. až 10 ex.

Dudek chocholátý – pozorován 26.4. a 18.9. – po 1 ex.

Krkavec velký – 11.4. pozorováno 17 ex.

Brkoslav severní – 9.10. – 15 ex., XII. – hejna do 70 ex.

Sýkořice vousatá – v X. – XI. pozorováno až 10 ex.

Slavík modráček – 31.8. – 2 ex.

Křivka obecná – od IX. do konce roku pozorována
hejníka a skupiny z invaze tohoto druhu.

Čečetka zimní – 30.11. – 50 ex.

Konopka žlutozobá – 12.10. – 12 ex.